

4. Алимбеков, А. Теория и практика этнопедагогической подготовки учителя в системе высшего педагогического образования: Монография. – Б.: ОГПИ, 2009. –150 с.
5. <https://www.commonlit.org/blog/10-short-stories-high-school-teachers-love-8046d35fad47/> ,
<https://www.chompingatthelit.com/best-short-stories-for-middle-schoolers/>
6. Biggs, M., & Büchler, D. (2008). Чыгармачыл жана маданий тармактарда практикага негизделген изилдөөлөрдүн сегиз критерийи. Искусство, дизайн жана жогорку билим берүү, 7(1), 5-18.
7. Кастро, М. (2002). Окуянын сыйкырдуу дүйнөсү: Ой жүгүртүү үчүн кээ бир жагдайлар. ПРОФИЛЬ, Мугалимдердин профессионал ын жогорулатуу маселелери, 3, 52-54
8. Койлубаева, Б. К. Гендердик билимди университеттин гуманитардык циклиндеги окуу дисциплиналарына интеграциялоонун принциптери жана ыкмалары [Текст] / Б. К. Койлубаева // ОшМУнун жарчысы. – 2021. – № 4.

УДК 371.487

<https://doi.org/10.56122/..v2i2.228>

**МЕКТЕП ОКУЧУЛАРЫНА ДЕНЕ ТАРБИЯ САБАГЫН ӨТҮҮДӨ УЛУТТУК
ОЮНДАРДЫ ОЙНОТУУНУН МААНИСИ
ЗНАЧЕНИЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ ИГР НА УРОКАХ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ
ДЛЯ ШКОЛЬНИКОВ
THE IMPORTANCE OF NATIONAL GAMES IN PHYSICAL EDUCATION LESSONS
FOR SCHOOLCHILDREN**

*Мамажонов Ёкубжон Нажимидинович,
Ош мамлекеттик педагогикалык университети,
jakip8181kg@mail.ru
Каратаев Урматбек Базарбекович,
окутуучу, Ош мамлекеттик педагогикалык университети,
karataevurmat711@gmail.com*

***Аннотация.** Макалада дене тарбия сабагы, анын окуучулардын өнүгүүсүнө тийгизген таасири талдоого алынды. Мектептеги билим берүүдө дене тарбиясы физикалык ден соолукту сактоонун гана жолу эмес, инсандын ар тараптуу өнүгүүсүнүн маанилүү элементи. Дене тарбия сабагында окуучуларга ойнотууга боло турган кыргыз элинин улуттук оюндарын талдоого алдык. Оюндардын түрлөрүн, кайсы класстарда кандай оюндарды ойнотуу керектигине токтолдук. Оюн - баланын баарлашуу жөндөмүн өнүктүрүүчү, патриоттук сезимин күчөтүүчү, кээде окуу процессинде кыйын болгон нерсени оюн учурунда оңой өздөштүрө алары белгиленди. Оюндар бош убакыт өкөрүү, балдардын денесин чыңдоо үчүн гана эмес, эс алуу үчүн, алардын акыл-эсин, туюмун, руханий көрөңгөсүн байытуу үчүн да абдан маанилүү экендиги белгиленди. Окумуштуулардын ойлору мисал катарында каралып, кыргыздын улуттук оюндарынын да шахмат сыяктуу логикалык жактан өнүктөрү айтылды. Макаланы мектеп мугалимдери, студенттер пайдаланса болот.*

***Ачык сөздөр:** Мектеп, дене тарбия сабагы, улуттук оюндар, аң- сезим, инсан, спорт, окуучулар, оюн ж.б.*

***Аннотация.** В статье проанализирован урок физкультуры и его влияние на развитие учащихся. Физическое воспитание в школьном образовании – это не только способ сохранения физического здоровья, но и важный элемент всестороннего развития человека. Мы проанализировали национальные игры кыргызов, в которые можно играть учащимся на уроке физкультуры. Мы рассказали о видах игр, в какие игры на каких занятиях следует играть. Было отмечено, что игра развивает коммуникативные способности ребенка,*

укрепляет чувство патриотизма, иногда он легко справляется с тем, что сложно в процессе обучения. Было отмечено, что игры очень важны не только для проведения свободного времени и укрепления детского организма, но и для отдыха, обогащения их ума, интуиции, духовного видения. В качестве примеров были рассмотрены идеи ученых и обсуждено логическое развитие кыргызских национальных игр, таких как шахматы. Статья может быть использована школьными учителями и учащимися.

Ключевые слова: Школа, урок физкультуры, национальные игры, сознание, личность, спорт, учащиеся, игра и др.

Abstract. The article analyzed the physical education lesson and its impact on the development of students. Physical education in school education is not only a way to maintain physical health, but also an important element of comprehensive development of a person. We analyzed the national games of the Kyrgyz people that can be played by students in the physical education class. We talked about the types of games, what kind of games should be played in which classes. It was noted that the game develops the child's ability to communicate, strengthens the sense of patriotism, and sometimes he can easily master what is difficult during the learning process. It was noted that games are very important not only for spending free time and strengthening children's bodies, but also for relaxation, enriching their mind, intuition, and spiritual vision. The ideas of scientists were considered as examples, and the logical development of Kyrgyz national games, like chess, was discussed. The article can be used by school teachers and students.

Keywords: School, physical education lesson, national games, consciousness, personality, sport, students, game, etc.

Дене тарбия окуучуларды физикалык жактан өнүктүрүп, ден соолугун чыңдап, сергек жашоо образын калыптандырат. Ал ошондой эле социалдаштырууда, командалык топто иштөөсүнө жана балдардын психоэмоционалдык абалын чыңдоодо маанилүү роль ойнойт. Дене тарбия жана спорт окуучуларга ишмердүүлүктүн кайсы гана тармагында болбосун татыктуу ийгиликтерге жетишүүгө мүмкүндүк берүүчү зарыл инсандык сапаттарды ачууга жана өстүрүүгө мүмкүндүк берет. Демек, спорт инсандын өзүн-өзү өнүктүрүү процессинин негиз катары адамдын бардык руханий жана адеп-ахлактык жүрүш-турушунда көрүнөт.

Азыркы мезгилде кыргыздын улуттук спорту менен элдик оюндарынын жүздөн ашык түрлөрү бар. Ал оюндар илгертен бери эле келе жатат. Ага физкультура менен спорттун өсүш тарыхын изилдеген окумуштуулар менен саякатчылардын, краеведдер менен этнографтардын чогулткан материалдары күбө боло алат.

Бизге орус маданиятын алып келишкен жана кыргыздын маданияты, тиричилик турмушу менен жакын таанышууга аракеттенишкен окумуштуулар: Ч. Валиханов, П. П. Семенов-Тянь-Шаньский, М. И. Венюков, А. К. Гейнс, Т. С. Загряжский, С. В. Дмитриев жана башка көптөгөн окумуштуу-изилдөөчүлөрдүн эмгектеринде балдарды дене тарбия жагынан тарбиялоодо кыргыз элине кеңири таралган тарбиялоонун түрүн жана методун ачып көрсөтө турган фактыларга негизделген бай материалдар бар. [4]

Кыргыз эли эл болуп түзүлө баштаган мезгилде улуттук спорт менен оюндун түрлөрү элдин белгилүү бир саясий экономикасына, анын турмуш, тиричилик жана табигый шарттарына ылайыкталып, ага шайкеш келгинин да белгилеп кетүү керек. Ошондуктан кыргыздардын абдан жакшы көргөн көп оюндары атчан жүрүп көңүл ачууга ылайыкташтырылган.

Ага: тыйын эңмей, ат чабыш, кыз куумай, оодарыш жана башка спорттук оюндардын түрлөрүн кошууга болот.

Кыргыздын жаштарынын арасында күчтү чыңап, шамдагайлыкка, чыдамкайлыкка, эпчилдикке, такшалтуучу “күрөш” оюну кеңири тараган. Мындан башка да тогуз коргоол, ак чөлмөк, орда жана башка ушул сыяктуу дене тарбиялык оюндар кеңири тараган. Чыгыш Тянь-Шандын флорасын изилдеген окумуштуу А.А.Краснов: “Тогуз коргоол акыл менен ойной турган, биздин шахматтан да татаал баш катырма оюн. Бул оюн абдан кунт коюп сейректик

менен ойноону талап кылат, кыргыздар ошондой татаал оюнду абдан жакшы көрүшөт...»! деп айткан.

Улуттук оюндарды жүргүзүү технологиясы боюнча негизинен төмөнкүдөй бөлүнөт:

Басып жүрүп ойнолуучу оюндар: басуу, кыз куумай, из туурамай, кош аяктап жүгүрүү, өрдөк баш, таш үстүндө басуу, эки тизени бүгүп чочоюп басып жүрүп түртүшүү, тушоо менен басуу, этек тепсемей;

Жүгүрүп жүрүп ойнолуучу оюндар: ала күчүк, ат оюну, баш кийимди ала качуу, жашынмак, желмогу кемпир, жигиттер аттангыла, жөө жарышуу, жөө кубалашуу, жоолук таштамай, койчу менен карышкыр, кол кармашып жүгүрүшүү, кубалап жетмей, куу түлкү, кызыл байрак ак байрак, так орун, тушоо кесмей;

Секирип ойнолуучу оюндар: азаптуу кап, арыктан секирип өтүү, жамбыга секирип жетүү, беш тумак, дарактан секирип түшүү, дөнгө секирип чыгуу, жардан секирип түшүү, коен секириш, таяк менен түртүнүп бийиктиктен секирип өтүү;

Аспаптарды атып, таштап, уруп, ыргытыш жана чертип ойнолуучу оюндар: чүкө атмай, таштарды ыргытып уяга түшүрмөй, жаа атуу, жамбы атмай;

Оордуктарды көтөрүп жана бир жерден экинчи жерге алып барып ойнолуучу оюндар: кап көтөрмөй, ат үстүндө куржун энмей, таш жылдырмай;

Жекеме-жеке чыгып ойнолуучу оюндар: аттан оодарышуу, оодарыш, улак тартыш, күрөш, кол күрөш.

Ошентип, кыргыз эилинин улуттук оюндарын уюштуруунун өзгөчөлүгү бир гана каада салтына гана эмес, аны эл аралык деңгээлде уюштуруу аркылуу дүйнө жүзүнө таанытуу да чоң мааниге ээ.[1, 1986.]

Биз ушул кыргыздын улуттук оюндарынын ичинен кайсы оюндарды мектеп окуучуларына ойнотсок болот? Албетте, оюндарды тандоодо окуучулардын жаш өзгөчөлүгүн эс алуу маанилүү. Башталгыч класстарда басуу, кыз куумай, из туурамай, кош аяктап жүгүрүү, эки тизени бүгүп чочоюп басып жүрүп түртүшүү, тушоо менен басуу, баш кийимди ала качуу, жашынмак, желмогу кемпир, жөө жарышуу, жөө кубалашуу, жоолук таштамай, кармашып жүгүрүшүү, кубалап жетмей, куу түлкү, кызыл байрак ак байрак, так орун, тушоо кесмей, чүкө атмай, таштарды ыргытып уяга түшүрмөй, жаа атуу, күрөш, кол күрөш оюндарын ойнотсок болот. Бул оюндар балдардын акыл-эсин өнүктүрүүгө, шамдагайлыкка, тапкычтыкка, элпектикке, бири- бирин колдоого, жардамдашууга, коммуникативдик жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүүгө жардам берет.

Жогорку класстарда бир аз татаал оюндар ойнотулат: басуу, из туурамай, кош аяктап жүгүрүү, өрдөк баш, таш үстүндө басуу, эки тизени бүгүп чочоюп басып жүрүп түртүшүү, тушоо менен басуу, баш кийимди ала качуу, жашынмак, жигиттер аттангыла, жөө жарышуу, жөө кубалашуу, жоолук таштамай, койчу менен карышкыр, кол кармашып жүгүрүшүү, кубалап жетмей, куу түлкү, кызыл байрак ак байрак, так орун, тушоо кесмей; арыктан секирип өтүү, жамбыга секирип жетүү, беш тумак, дарактан секирип түшүү, дөнгө секирип чыгуу, коен секириш, чүкө атмай, таштарды ыргытып уяга түшүрмөй, жаа атуу, жамбы атмай; таш жылдырмай, күрөш, кол күрөш оюндары ойнотулат. Албетте, бул оюндарды да ойнотоор алдында төмөнкүлөрдү эске алса да болот:

- оюн ойнотулуучу жайды ырастоо;
- керектелүүчү инвентарларды даярдоо;
- эстафета сыяктуу уюштуруу;
- атайын ийримдерди уюштуруу.

Оюнду баштоодо да калыстын көзөмөлү менен жүргүзүлөт. Оюнду баштоо укугун алуу үчүн оюнчулар төмөнкүлөрдүн бирин аткарышат:

- Ат качашуу;
- Санак;
- Таш бекитүү;
- Таяк (тутум) кармашуу;

- Чөп жашыруу;
- Чүчү кулак;
- Ак чөп башымда [3,17]

Улуттук спорт менен оюндун түрлөрү далай-далай тарыхый жолдорду басып өтүшсө да күнү бүгүнкүгө дейре өз маанисин жоготкон жок. Ошондой эле азыркы мезгилде мелдештердин, судействолордун, разряддык нормалардын эрежелери иштелип чыкты.

Республикада жаштар арасында: ат чабыш, күрөш, оодарыш, ордо, тогуз коргоол мелдеш оюндары спорттук оюн катары кеңири таралган. Ошолордун кээ бир түрлөрүн мектептен жана класстан тышкары тарбиялык иштерге кеңири пайдаланууга боло тургандыгы белгилүү. Мисалы: ордо, тогуз коргоол, аркан тартыш, аңкилдек, таштамай, колго түшмөй, коон көз таңмай, каз өрдөк, ак терек-көк терек, учту- учту, коюма карышкыр тийди, кунан чабыш, орто-топ сыяктуу оюндар. Булардын тарбиялык кандай мааниси бар экенин көрсөтүү максатында алардын айрымдарына токтолуп кетүүгө болот.

«Ордо оюну» байыркы оюн, мунун тарыхый жана таптык мааниси бар. Оюндун максаты хандын ордосуна ээ болуу. Бул карүүгө абдан кызыктуу оюн, ошондой эле дене тарбия жактан өсүүгө адамга шарт түзөт. Мында дененин булчуңдары, кол- буттун муундары үчүн өз алдынча гимнастикалык көнүгүүлөр абдан көп.

Тогуз коргоол - тактанын бетине ойной турган, шахматка окшогон татаал оюн. Тогуз коргоол ойноло турган тактанын бетинде 18 чуңкур жана 2 казан бар. Оюнчулардын ар биринде тогуздан чуңкуру, бирден казаны болот. Оюнду эки киши ойнойт. Ар бир оюнчу 81 ден коргоол алышат да, аны ар бир чуңкурга тогуздан салып коюшат. Кимдин казанында коргоол көп болсо, ошол уткан болуп эсептелет. Бул акыл менен ойноло оло турган, акыл-эсти өстүрө турган физкультуралык маанидеги оюн.

Аркан тартыш командага бөлүнүп ойнолуучу оюн. Мындагы максат атаандаштын командасын чектен тартып кетүү. Бул оюн күчтү чындап, шамдагайлыкка, туруктуулукка машыктырат, эркти өстүрөт бул оюндун дагы бир артыкчылыгы-мында оюнчулардын саны чектелбейт.

Аңкилдек - колдун манжаларын күчкө келтирип, көз өлчөмүн өстүрүп, шамдагайлыкка, чыдамдуулукка көнүктүрө турган кызыктуу оюн. Оюнду таяк ыргытып чуркап ойнойт. Улам таяктын бир учун жерге тийгизип, аны тийгизген сайын секирип ал- га чуркайт.

Жоолук таштамай - бул оюнда катышуучулар тегерек тартып жакын отурушат. Оюн башкаруучу жоолукту эшип алып отургандардын биринин артына билгизбей таштоо үчүн элдин арта айлана чуркайт. Жоолукту бирөөнүн артына таштап артынан билгизбей коюп башкаруучу тегеренип чуркап кете берет да, артына жоолук ташталган неме байкабай калган адамды жоолук менен ура баштайт, тигил болсо таяктан кутулуу жана кайра өз ордуна барып отуруу үчүн тегеректи айланып качып жөнөйт. Эгерде качкан адам жеткирбей кетип өз ордуна барып отурса, мурдагы башкаруучу оюнду улантат берет. Ал эми башкаруучу тигия качканды жетип чаап калса, байкабай калгандын ордуна мурдагы башкаруучу отурат да, оюнду кийинкиси башкарып калат. Бул оюн шамдагайлыкка, тез чуркоого, ийкемдүүлүккө, байкагычтыкка машыктырат.

Колго түшмөй абдан кызыктуу спорттук оюндардын бири. Аянтчага тегерек кылып сызык сызылат. Оюнчулардын бир командасы тегерек сызыкты бет алып, анын сыртында турушат. Экинчи команданын оюнчулары атаандаштарына бет маңдайлашып сызыктын ичине турушат. Анан атаандаштар кол кармашышат. Судьянын командасы боюнча атаандашын «туткунга» алуу үчүн ар ким өзүн кездей колдон тартат. «Туткунду» көп түшүргөн команда жеңип чыгат. Оюн кызыктуу өтүп, адамдын күчүн чыңап, шамдагайлыкка, туруктуулукка машыктырып, эркти өстүрөт.

Көз таңмай - бул да спорттук оюндарга жатат.

Диаметри 6-8 метр келген жерге оюнчулар тегерек тартып турушат. Көзү таңылган оюнчу алардын бирин кармоого аракет кылат. Катышуучулар тегеректен чыгышпай

карматпаска аракеттенишип, ары-бери удургуп качышат, карматып койгон оюн- көзү таңылат. Бул оюн да ылдамдыкка, үйрөтөт.

Каз-өрдөк - командага бөлүнүп ойноло турган оюн. Номер кармоодо биринчи болгон команда диаметри 10-15 метр келген тегеректин ичине отурат. Ошол команданын ичинен шамдагай бирөө кароолчу болот. Экинчи команданын мүчөлөрү тегерек сызыктын сыртына жайланышат да, отургандарга тийгизиш үчүн топту кезек менен ыргытышат. Команданын капитанынын гана кароолчуну алмаштырууга укугу бар. Кароолчуга кап сокку берген команда утуп чыгат. Оюн шамдагайлыкка, ылдамдыкка, байкагычтыкка машыктырат. [5,78]

Ак терек-кек терек-командага бөлүнүп ойнолчу оюн. Эки команда 15-25 метр аралыкта бет маңдайлашып, кол кармашып бир катардан болуп тизилип турушат. Макулдашуу боюнча ар бир командага өзүнчө ат коюлат. Оюн номер кармоо боюнча башталат. Оюндун максаты атаандаштын катарын бузуу жана колдон келишинче бөлүп алган оюнчуларды өзүнө көбүрөөк кошуп алуу болуп эсептелет. Бул оюн балдардын ылдамдык, туруктуулук, жоопкерчилик сапаттарын өркүндөтүп, коллективизмге тарбия- лайт.

Тап орун - бул абдан кызыктуу жана эмоционалдуу оюн. Оюнчулар эки-экиден болуп тегерек тартып тизилип турушат. Оюнду эки киши баштайт. Башкаруучунун сигналы боюнча бирөө эшилген жоолукту колуна алып, таяк жебес үчүн жана экиден тургандардын биринин алдына барып туруп калыш үчүн, чуркап бараткан оюнчуну кубалап жөнөйт. Ал барып алдына туруп калгандын үчүнчүсү (тегеректин сырт жагындагысы) артык баш болуп калат да, эми экиден тургандардын биринен алдыма барып туруп калыш үчүн качышы керек. Оюн тез чуркоого, шамдагайлыкка, чыдамдуулукка, байкагычтыкка машыктырат.

Учту-учту. Башкаруучу оюнчулардын баарын көрүп тургандай болуп, алардын бет маңдайына келип турат да, оюнчуларды жаңылдырыш үчүн канаттууну же болбосо учпай турган кандайдыр бирдемени уйкаштырып бат-бат айтат. Учпай турган нерсе аталганда кол көтөргөн оюнчу утулган чыгат. Оюн байкагычтыкка, ынтаалуулукка, баамдоочулукка машыктырат.

Ыр кесе. Кыргыз элинин байыркы убактан бери эле кеңири тараган той тамашалардын көркүн ачкан оюндардын бири. Кыргыздардын ар бири басса да, турса да кыңылдап ырдап, жамактап ыр чыгара билген. Ыр кесе оюну той- тамашада, шернеде, ар кандай салтанаттарда, ошондой эле жаштар өздөрүнчө чогулуп көңүл ачууда ойнолот. Оюнга катышуучулардын саны чектебейт. Мындай оюндарды мектепте таланттуу окуучуларды топтоп, майрамдарда уюштурса болот. [2,73]

Жогоруда аталган оюндардын бардыгы нын баалуу өз алдынча жакшы жактары бар, булар:

1. Ойноого абдан ыңгайлуу келип, стандарт боюнча атайы жасалган аянтчаны талап кылбайт;
2. Инвентары жөнөкөй келет;
3. Чоң-кичине дебей ойной берүүгө бо лот.
4. Эрежеси жана аны башкаруу иши татаал эмес;
5. Уюштуруу иши да жөнөкөй;
6. Элдин кеңири катмары ойной алат;
7. Булардын бардыгы кызыктуу, эмоционалдуу келет;
8. Өзгөчө мектеп окуучуларына акыл-эс, физкультуралык, нравалык тарбия берет.

Жогорку айтылган оюндар мектептин окуу программаларына да кийрилсе жакшы натыйжа бере тургандыгын тажрыйба көрсөттү.

Жыйынтыктап айтканда дене тарбия жана спорт окуучулардын физикалык абалын оптималдаштырууну, сергек жана активдүү жашоо образын уюштурууну камтыган эң маанилүү социалдык функцияларды аткарат. Дене тарбияда оюн негизги мааниге ээ. Белгилүү болгондой, оюн мектеп окуучуларынын жана мектепке чейинки курактагы балдардын негизги иш-аракети болуп саналат. Ушуга байланыштуу сырткы оюндарды физикалык сапаттарды өнүктүрүү, физикалык процесстерди аткарууда көндүмдөрдү калыптандыруу үчүн колдонуу зарыл. Декмек, оюндар эс алуу үчүн, бош убакыт өкөрүү, балдардын денесин чыңдоо үчүн

гана эмес, алардын акыл-эсин, туюмун, парияттуулук сезимин өнүктүрүү үчүн да абдан маанилүү.

Колдонулган адабияттар:

1. Субанов Т.Т. Дене маданияты жана спорттун менеджменти. Окуу куралы.- Ош Кагаз ресурстары басмаканасы. 2021.-268 б.
2. Токторбаев Саты Өспүрүмдөр оюндары, Бишкек, 1991. -272б.
3. Бектенов З., Мусин Ю., Кыргыздын элдик оюндары.-Фр.:1978;
4. Мамытов А.М., Джанузакон К.Ч. Дене маданияты теориясы. Жалпы негиздери: Окуу куралы.- Б.:2011. -184 б.
5. Губа В. П., Скрипка А. Д. Физическая культура для всех и каждого. М. : Спортивная книга, 2018. 178 с.

УДК 37.013.78.

**АР ТҮРДҮҮ ӨЛКӨЛӨРДӨГҮ БИЛИМ БЕРҮҮДӨ ТУРМУШТУК КӨНДҮМДӨРДҮ
КАЛЫПТАНДЫРУУГА БОЛГОН МАМИЛЕНИ САЛЫШТЫРУУНУН МААНИСИ
ЗНАЧИМОСТЬ СРАВНЕНИЯ ПОДХОДОВ К ФОРМИРОВАНИЮ ЖИЗНЕННЫХ
НАВЫКОВ В ОБРАЗОВАНИИ В РАЗНЫХ СТРАНАХ
THE IMPORTANCE OF COMPARISON OF THE APPROACH TO THE FORMATION
OF LIFE SKILLS IN EDUCATION IN DIFFERENT COUNTRIES**

Мамашерип кызы Нуриза
Ош мамлекеттик педагогикалык университети
nurizam90@mail.ru
0009-0006-8681-9288

Аннотация: Макала ар түрдүү өлкөлөрдөгү билимге болгон мамилени салыштыруунун маанисин талдоого арналган. Теориялык концепцияларды жана эмпирикалык изилденилген маалыматтардын негизинде Кыргызстанда, Казакстанда, Россияда, Кытайда жана Японияда өлкөлөрүндө мектеп жашына чейинки балдардын турмуштук көндүмдөрүн калыптандыруунун өзгөчөлүктөрү жана шарттары изилденген. Маданий мүнөздөмөлөрдү талдоого тарбиялоого жана окутууга болгон мамиледеги жалпы жана спецификалык белгилерди аныктоого болот. Ошондой эле турмуштук компетенциялардын калыптанышына таасир этүүчү факторлорду аныктоого мүмкүндүк берет.

Ааламдашуу шартында мектепке чейинки курактагы балдардын турмуштук көндүмдөрүн калыптандыруунун маданий өзгөчөлүктөрүн изилдөөнүн актуалдуулугу ар дайым өсүүдө. Макалада ар кайсы өлкөлөрдөгү ар түрдүү маданияттардагы билимге болгон мамиленин салыштырма анализи тактап айтканда Кыргызстан, Казакстан, Россия, Кытай жана Япония өлкөлөрүнүн мисалдары аркылуу коммуникация, кызматташтык, критикалык ой жүгүртүү ж.б. сыяктуу көндүмдөрдүн калыптанышына таасир этүүчү факторлор изилденилип, алынган натыйжалар билим берүүнүн эффективдүү программаларын иштеп чыгууда. Баланын инсандыгын өнүктүрүүгө маданияттын таасирин түшүндүргөн теориялык түшүнүктөрдү карап чыксак.

Аннотация: Статья посвящена анализу значимости сравнения подхода к образованию в разных странах. На основе теоретических представлений и эмпирически изученных данных изучены особенности и условия формирования жизненных навыков детей дошкольного возраста в странах Кыргызстана, Казахстана, России, Китая и Японии. Анализ культурных